

Leacock-reflexiók Budapesten

A budapesti Hold Színháza 1987-ben felújította 1984-es bemutatóját, Stephen Leacock **Egy érzékeny lélek jajkiáltásai** (Sorrors of a Super Soul) című írásának adaptációját.

Az 1970-es évek elején alakult társulat a hivatásos magyar színházi struktúra keretein kívül működött 1986-ig, amikor a Magyar Tudományos Akadémia és a New York-i Soros Alapítvány jóvoltából független színházzá vált. Ez egy igazi közösségi színház. A társulat Budapeستől 25 kilométerre házat épített magának, itt készülnek a produkciók, melyek többnyire jól ismert művek színpadi adaptációin alapulnak. Előadták például a felnőttek számára Cervantes **Don Quijotéját** vagy Shakespeare **Hamletjét** sajátos kelet-európai megközelítésben **Dromlet** címen, gyerekelőadásaihoz pedig a népmesék tárházából merítik az inspirációt. Az adaptáció természetéből adódóan a társulat szabadon kísérletezik, szüntelenül fejleszti improvizatív játéktípusát, amelyre kétségtelenül jelentős befolyással van igazgatójuk, Malgot István képzőművész szemléletmódja.

A Hold Színháza előadásában Leacock hősnőjét Rosszcsirkeff Máriának hívják, egyértelműen utalva a XIX. század végi népszerű orosz romantikus hősnőre, Baskircsev Máriára. A cím pedig így hangzik: „Rosszcsirkeff Mária emlékiratai vagy egy nagy magányos lélek fejlődése, vagy regényes történet a cári időkben.” A színpadi változatban a címben szereplő különböző valósággrétegeket egymásra vetítik. Példának okáért az előadásban szereplő legfontosabb kellék, egy faragott keretű ovális tükör két összefüggésben nyer értelmet: egy lányszoba elengedhetetlen bútordarabja, és egyúttal az önanalízis eszköze. Az előadás döntő pillanataiban a tükör mögül előlép Mária alakja, aki a lány képzeletét, belső világát személyesíti meg. Ezt a szürrealista adaptációt tovább erősítik a nyelvi elemek, a játéktípus és a maszk. Bár a színészek ebben az előadásban nem használnak maszkot, erős sminkjük maszkoszerű, cirkuszi reminiscenciákat kelt. A marionett-szerű mozgás és a groteszk gesztusok pedig mintha egyenesen a pantomimból és a táncból vennék eredetüket. A játéktípus tempója, gördülékenysége – az aprólékosan kidolgozott szövegekönv ellenére – a commedia dell'arte improvizációs technikájának tudatos, élő alkalmazására vall.

Az első jelenet rezzenéstelen családi képet mutat, néhány másodperc elteltével egyedül a lány és tükörképe mozdulnak meg. A cselekmény fekete függöny előtt zajlik, és a világítás, a kellékek külö-

nös jelentőségre tesznek szert. A már említett tükörön kívül egy játékbaba, egy babakocsi és egy játék-kard járulnak hozzá a színház a színházban alaphelyzet megteremtéséhez. Az eladósorban levő Mária még mindig babázik: felöltözteti a babát, mint szerelmesét, lejátssza vele álmainak lovagjával, a festőművész Ottóval zajló szerelmi történetük jeleneteit, és képzeletbeli szülésének is kelléke lesz. Az apa azonban azt akarja, hogy Mária végre igazi nagylány legyen: elveszi tőle a babát, s megszegyeníti. A nagy kerekű, csipkével gazdagon díszített babakocsi eredeti funkciójához az előadás során egy ellentétes jelentés is társul: időnként hullákat gördítenek rajta ki a színpadról. A kard mindig Alexnél, a kiszemelt vőlegénynél, a „cár testőrénel” van, mutatja az ő rettenetes férfiúi erejét és hatalmát. Az ő világa idegen Máriától, aki szereti a virágokat, és még egy kerítés tövében heverő rossz káposztán is megcsik a szíve.

A Berzsényi Krisztina által tervezett kellékek és kosztümök egyaránt a századvég hangulatát árasztják. Mária romantikus fehér ruhája roskadozik a sok hímzéstől és csipkétől. Az anya öltözete kissé konzervatív, az apáé hatalmat, méltóságot áraszt. Alex természetesen egyenruhában feszít, a Dinnyés István által alakított Ottó pedig bohém alkatának megfelelően kockás zakót hord.

Minden szereplő mozgásának csak rá jellemző, sajátos koreográfiája van. Mária (Koltai Judit) égre emelt pillantással ide-oda tipeg, és közben mély érzéseiről rebeg. Tükörképét Balázs Mária játssza szentimentálisra hangolva a figurát. Berzsényi Krisztina örökké rohanásban levő Mamája szüntelenül ki-be viharzik. Dinnyés István a morózus Apa és Ottó szerepében pantomim- és táncelemeket kombinál. A féltékeny nővér és Alex, a vőlegény szerepét egyaránt Juhász Anikó játssza: a pusztán tény, hogy a katona, a férfiasság és erő szimbólumát egy nő alakítja, hangsúlyozza a játék groteszkuságát.

A Koltai Gergely által válogatott zenei betétek is a játék többrétegűségét tükrözik. Mivel a történet a század végi Oroszországban játszódik, dominál az orosz esztrádzene, a szentimentális dalokat azonban az egyik vezető magyar rockénekes, Nagy Ferő oroszul, rockritmusban adja elő.

Az előadás koncepciója és megvalósítása egyaránt

Koltai Judit és Goda Gábor A Hold Színháza Leacock-előadásában

demlik a külföld figyelmét. (Canadian Theatre Review, 1988.)

arra hívja fel a figyelmet, hogy a magyar alternatív színtársulatok, legyenek bármily kevesen is, megér-

(Fordította: Sz. Suján Andrea)

Tuniz fővárosában Hammamethen július 1 és 4.kö-